

Prikkel

een zintuiglijke tentoonstelling over
neurodiversiteit en prikkelverwerking

6 oktober
2023 ↓

7 januari
2024

Doornburgh

buitenplaats voor
kunst en wetenschap

info@buitenplaatsdoornburgh.nl
www.buitenplaatsdoornburgh.nl
088 36 63 100

Diependaalsedijk 17
3601 GH Maarssen

Openingstijden
woensdag t/m zondag
10:00 tot 17:00

Op Doornburgh ben je even weg van de waan van de dag. Dit buitenverblijf aan rivier de Vecht werd in de 17e eeuw in gebruik genomen door gefortuneerde families, die in de zomermaanden de stad ontvluchtten op zoek naar ontspanning. Sinds eind 2018 is Doornburgh een buitenplaats voor kunst en wetenschap. De tentoonstelling vindt plaats in het voormalig klooster van de buitenplaats.

In 1957 werd het landgoed betrokken door een katholieke zusterorde, die op het terrein een imposant kloostercomplex liet bouwen in de stijl van De Bossche School. De architectuur van de Bossche School baseert zich op het 'plastische getal', een ruimtelijke formule die de ideale maatverhouding van gebouwen bepaalt. De architectuur van het klooster is uiterst sober, strak en oogt ook nu nog modern. Een ideale omgeving waarin de zusters zich konden focussen op introspectie en gebed. En misschien ook wel – vanwege het opvallende contrast – de ideale plek voor een tentoonstelling over sensorische prikkels.

De makers van deze tentoonstelling zijn zich bewust van het feit dat er in dit boekje soms aannames worden gedaan over het lichaam en de geest van de bezoekers.

Met het project Prikkel bevragen de makers de norm en roepen op om ruimte te maken voor neurodiversiteit in al haar vormen.

Welkom bij Prikkel

Onze samenleving staat onder druk. Steeds meer mensen voelen zich opgejaagd en worden geleefd door impulsen van buitenaf. We hebben nauwelijks nog tijd om even stil te staan, waardoor we verwijderd raken van onszelf en van elkaar. We beseffen allemaal dat overprikkeling een urgent hedendaags probleem is. Aandacht en focus zijn hierbij nauw betrokken. Duidelijk is ook dat een dergelijke complexe maatschappelijke kwestie alleen over disciplines en domeinen heen en in een samenhang van perspectieven kan worden aangepakt.

In Prikkel brengen we daarom kunst, wetenschap en zorg samen in een uitwisseling rond prikkelverwerking, oftewel sensorische integratie. Hoe verwerken wij de stimuli die we in deze wereld krijgen aangeboden? Hoe gaan we om met de prikkels die we vanuit ons eigen lichaam krijgen aangereikt? Niet iedereen verwerkt prikkels op eenzelfde wijze. Een ieders neurologisch systeem is anders afgesteld, prikkeldrempels variëren per persoon en zelfs per zintuig. Deze neurodiversiteit is waar we in onze samenleving mee te maken hebben.

Voor het project Prikkel werken samen: Schweigman&, Buitenplaats Doornburgh, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU) en het Universitair Medisch

Centrum Utrecht (UMC Utrecht). Binnen de uiteenlopende groep van wetenschappers en kunstenaars die bij Prikkel betrokken zijn bestaat eenzelfde fascinatie voor hoe we omgaan met prikkels en de toenemende overprikkeling binnen onze samenleving. Door het samenbrengen van verschillende disciplines willen we ons inzicht - en dat van bezoekers - in prikkelverwerking vergroten.

Vanaf het najaar van 2022 onderzochten wij in een serie van openbare bijeenkomsten - Prikkeltalks - gezamenlijk de verschillende manieren van prikkelverwerking. We nodigden kunstenaars en wetenschappers uit in residentie in het voormalig klooster van Buitenplaats Doornburgh om neurodiversiteit en overprikkeling te onderzoeken. Speciaal voor dit project maakten zij nieuw werk en dat delen wij graag met onze bezoekers in deze bijzondere tentoonstelling.

Wij nodigen je uit om met ons mee te onderzoeken en vooral te ervaren.

Prikkel is een initiatief van

Schweigman&

Schweigman& is een Utrechts theatergezelschap met een unieke werkwijze en visie op theater en educatie. Het biedt totaalervaringen waarin het publiek wordt verleid om uit zijn comfortzone te komen en zo door te dringen tot een diepere laag van waaruit een grond contact kan worden gemaakt met het lichaam, de ander en met de omgeving.

Buitenplaats Doornburgh

Buitenplaats Doornburgh is een landgoed en voormalig klooster net buiten Utrecht. De geschiedenis van dit bijzondere erfgoed gaat terug tot de 17e eeuw. Sinds 2018 is Buitenplaats Doornburgh een podium voor kunst en wetenschap. In het voormalig klooster zijn drie voormalige nonnencellen aangepast tot residenties. Zo kan Doornburgh verschillende makers, schrijvers, kunstenaars en wetenschappers de ruimte geven om onderzoek te doen en nieuw werk te creëren en te presenteren.

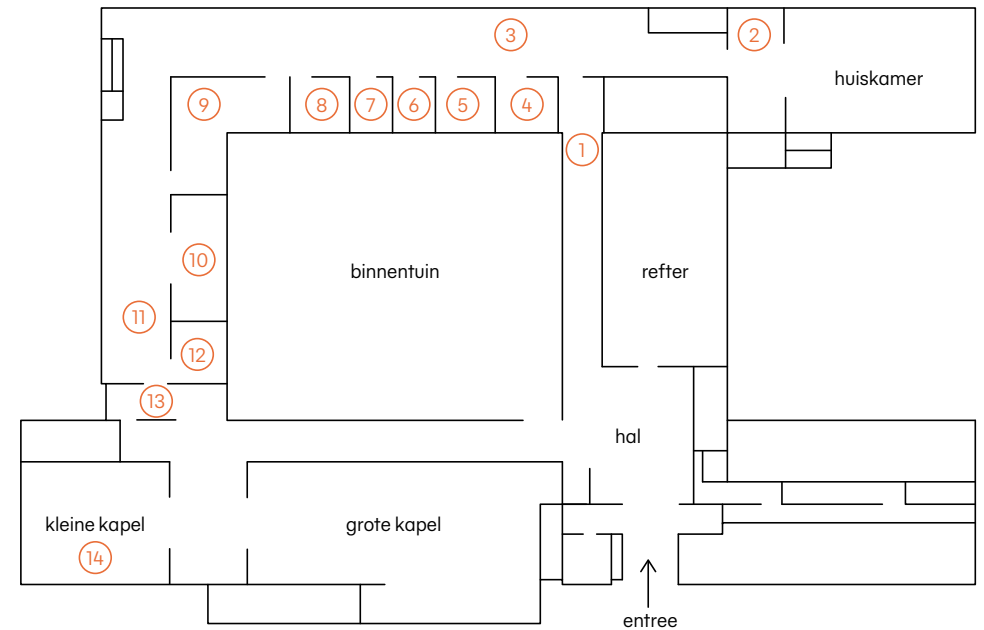
HKU- lectoraat Expanding Artistic Practices

De praktijken waarin kunstprofessionals vandaag de dag werken, worden steeds diverser. Zij werken in voortdurend wisselende contexten - ook buiten het artistieke domein - zoals in de zorg. Het lectoraat wil door onderzoek te doen naar deze transdisciplinaire maakprocessen de nieuwe generatie kunstenaars en ontwerpers leren om met deze ontwikkelingen om te gaan. Dit onderzoek kan innovatieve impulsen geven aan de kunstsector en aan het kunstvakonderwijs, maar ook aan samenwerkingen met bijvoorbeeld zorg en welzijn.

UMC Utrecht

Het UMC Utrecht ziet interdisciplinariteit en creativiteit als belangrijke thema's voor het opleiden van een nieuwe generatie zorgprofessionals en als methoden om hen voor te bereiden op de veranderingen in de 21e eeuw. Samen met de HKU en de UU vormt het UMCU De Nieuwe Utrechtse School; een interdisciplinair platform voor urgente discussie over de wisselwerking tussen het gezondheidsdomein, de kunsten en de wetenschappen.

Plattegrond

1, 2, 3	Boukje Schweigman & Johannes Bellinkx	→ p6, 7
4	Vinny Jones	→ p9
5	Shertise Solano	→ p9
6	Anouk Keizer	→ p10
7	Anouk Keizer, Lieza Röben & Allard Medema	→ p10
8	Roos van Geffen	→ p13
9	Silvana Hurtado-Dianderas	→ p14
10	Roos van Geffen	→ p13
11	Margriet van Breevoort	→ p17
12	Deanne Spek	→ p17
13	Boukje Schweigman & Johannes Bellinkx	→ p18
14	Molly Palmer	→ p18

Binnenkomst

1 2023
Boukje Schweigman
& Johannes Bellinkx

De installatie Binnenkomst nodigt je uit om de tentoonstelling met je hele lichaam te beleven, als ‘waarnemend orgaan’.

Beweeg je langzaam vooruit met je armen langs je lijf. Gebruik niet je handen, maar je hele lichaam om je pad te banen. Vergeet voor even de kloktijd. Vertraag. En laat de lichamelijke sensaties die je waarneemt binnenkomen en doordringen.

Binnenkomst maakt je zintuigen wakker en is een onontkoombare uitnodiging om deze tentoonstelling met het hele lichaam te ervaren.

Voelt deze uitnodiging te overweldigend? Kies dan het pad links van de installatie.

Theatermaker Boukje Schweigman en performance- en beeldend kunstenaar Johannes Bellinkx ontwikkelden samen verschillende installaties voor Prikkel. Het werk van Schweigman gaat altijd over het lichaam in de ruimte en hoe wij de wereld ervaren; dat van Bellinkx be vraagt de kaders van onze perceptie. Zij delen de fascinatie voor het spel met de waarneming en het lichaam dat zich heeft te verhouden tot zijn omgeving.

De werken die zij voor deze tentoonstelling ontwikkelden zijn fysieke ervaringen die in residentie op Buitenplaats Doornburgh zijn gemaakt en een relatie aangaan met het gebouw: de architectuur, de verhoudingen, de regelmaat, het kleurgebruik en de lichtinval.

Johannes Bellinkx werkt vanuit SoAP Maastricht, een platform voor het werk van diverse kunstenaars met oog voor diegene en datgene waaraan veelal voorbijgegaan wordt in de publieke ruimte.

Bij de totstandkoming van de werken zijn betrokken: Bart van den Heuvel (licht), David Knap (geluid), Merijn Versnel, Eva Wegman en Thijs Wieman.

Binnenste Buiten

2 2023
Boukje Schweigman
& Johannes Bellinkx

Wanneer we worden aangeraakt op de huid dan noem je dat een ‘tactiele ervaring’. Zenuwuiteinden in de huid doen dan hun werk. Als we heel stevig worden aangeraakt spreken we van diepe druk. Door die druk wordt de proprioceptie aangesproken; het zintuig waarmee je je eigen lichaam van binnenuit kan waarnemen.

Mensen die snel overprikkeld raken maken soms gebruik van diepe druk om rust te ervaren. Vaak gaat overprikkeling vanuit de buitenwereld gepaard met onderprikkeling van het eigen lichaam.

Voor deze installatie gingen de makers op zoek naar de ultieme diepe druk-ervaring die een relatie aangaat met de buitenwereld. De installatie nodigt je uit om diep naar binnen te gaan en de grens tussen binnen en buiten te ervaren.

De installatie is uitsluitend te ervaren onder begeleiding van een medewerker. Informeer bij de balie naar de tijden.

Rondgang

3 2023
Boukje Schweigman
& Johannes Bellinkx

Het voormalige klooster van Buitenplaats Doornburgh heeft een fascinerende architectuur. De vertrekken zijn sober en strak en de plaatsing van pilaren en ramen, het kleur- en materiaalgebruik zijn geënt op rust en regelmaat. Prikkelarm. De ruimtes zouden de Zusters die hier woonden op deze manier helpen om dichter in de innerlijke wereld en de godsbeleving te kunnen komen.

De makers gingen de uitdaging aan om de architectuur van de rondgang zo lichamenlijk mogelijk voelbaar te maken. De installatie nodigt je uit om actief je zintuigen onconventioneel te gebruiken door sturend te zijn in het doorgaans meest dominante zintuig: zicht. Binnen, buiten, licht, donker, rust, regelmaat en misschien zelfs kleur: kun je al die aspecten van de ruimte voelen in je lichaam? Biedt dit misschien een nieuwe opening naar je eigen verbeelding?

Het is een ode aan de architectuur van het voormalige klooster dat is gebouwd in de stijl van de Bossche School en een directe verwijzing naar de meditatieve devotie die de zusters in dit gebouw gedurende bijna een halve eeuw aan de dag legden.

4

5

How is your spectrum?

4 2023
Vinny Jones

Een wezenlijk onderdeel van de kunstpraktijk van Vinny Jones is een methodologie die zij 'Sensory Scenography' noemt. Het is een verkenning van licht als zintuiglijk medium. Je ziet het niet alleen met je ogen, maar ervaart het met je hele lichaam. In plaats van licht te gebruiken om een situatie te beschrijven of te illustreren, onderzoekt Jones hoe licht een belichaamde ervaring kan bieden van de thematiek in een kunstwerk.

How is your spectrum? gebruikt licht als metafoor voor de variaties in menselijke waarneming en ervaring. De kleurlagen en lichtreflecties creëren telkens nieuwe composities in de ruimte, die specifiek zijn voor ieders eigen gezichtspunt. Jones nodigt je uit om je door de ruimte te bewegen en te ervaren hoe jouw perspectief, en dat van anderen, voor unieke lichtcomposities zorgt.

Meditation on Memory II Untitled

5 2022 & 2016
Shertise Solano

De twee werken in deze ruimte verschillen in materiaalgebruik, maar hebben één ding met elkaar gemeen: ze staan in directe relatie tot de binnenwereld van de kunstenaar. Vaak zijn het vertalingen van nog sluimerende visuele waarnemingen uit de dromen van de maker. Solano put er direct uit na het ontwaken en handelt daarbij snel en impulsief, zodat ze die waarnemingen vast kan leggen, voordat deze weer verdwijnen. Het resulteert in een weergave van een magische wereld, voorbij de alledaagse en tastbare werkelijkheid.

Solano's werk oogt speels, maar ook macaber. Het is licht en duister, onschuldig en gevaarlijk tegelijk. De kunstenaar speelt met die ambiguïteit en met de perceptie van de kijker. Alex de Vries schreef over Solano's werk: 'Het is een zenuwstelsel dat alle zinnen in beweging brengt. Uit de voortdurende beeldenstroom in haar hoofd ontstaat een intensieve verbeelding van wat haar innerlijk beweegt.'

Rubberen hand illusie

6 2023
Anouk Keizer

Experimenteel psycholoog en docent aan de Universiteit Utrecht Anouk Keizer doet in haar werk veel onderzoek naar hoe mensen hun eigen lichaam waarnemen en hoe mensen een beeld vormen van hun eigen lichaam. Prikkelers zijn in dat proces van essentieel belang. In haar onderzoek kwam zij erachter dat het beeld over het eigen lichaam te veranderen is, door de hersenen 'voor de gek' te houden.

Eén van de experimenten die Keizer tijdens haar onderzoek heeft ingezet kan je in deze ruimte zelf doen.

Zijn je hersenen flexibel genoeg om prikkelers van buiten je lichaam te voelen en een rubberen hand als eigen te gaan zien?

Aanraaklab

7 2023
Anouk Keizer, Lieza Röben
& Allard Medema
(Circus Andersom)

Wanneer we even niets willen horen, zien, proeven of ruiken dan kunnen we zonder al te veel moeite de zintuigen die je daarvoor gebruikt uitschakelen: je vingers in je oren steken, je ogen dicht doen of je neus dichtknijpen. Onze huid is echter een zintuig dat we níét uit kunnen zetten. We voelen dus áltijd. Maar wat als je in een omgeving leeft waarin aanraking gereduceerd is tot het minimale? Deze en andere vragen over angsten en verlangens rondom aanraking worden onderzocht binnen Aanraaklab, een reizend laboratorium waarin wetenschap en kunst samenkomen.

Luister naar het audioportret waarin het belang van aanraken centraal staat. Ook is er de afstandsknuffel, een begeleide oefening waarbij je leert een knuffel te ontvangen en te sturen. Zet de koptelefoon op, neem plaats en laat je meevoeren.

6

7

8

's-Nachts worden de messen geslepen

Overexposed

8 2023
Roos van Geffen

De fotoserie Overexposed is een serie analoge zelfportretten, waar verschillende, overlappende momenten gevangen zijn in één beeld. Het is een poging het abstracte begrip overprikkeling voelbaar te maken.

Roos van Geffen: 'Ogenschijnlijk rustig van buiten, kan het van binnen een wervelwind aan beelden en sensaties zijn. Door op zo'n moment de camera te pakken en te proberen dat gevoel te vangen, keert door de concentratie en aandacht die het analoge proces vraagt, langzaam de rust weer terug.'

's-Nachts worden de messen geslepen is een kunstwerk dat onderzoekt hoe emoties, spanningen of verlangens hun weg naar buiten vinden.

Roos van Geffen: 'Dit kinetische werk is ontstaan uit fascinatie voor mijn eigen, door nachtelijk knarsen, afgesleten gebit.

Leib

10

De kaak is de sterkste spier van het menselijk lichaam en onontbeerlijk voor ons overleven.'

Het videowerk Leib gaat over de menselijke behoefte om omhuld te worden en om onderdeel te zijn van iets groters. Leib toont mensenmassa's recht van boven, als het ware een choreografie of een groot organisme dat beweegt vanuit een primaire neiging. Zowel angstaanjagend als rustgevend om te zien én te ervaren. Een ritueel met ongeschreven regels die de groep intuïtief aanvoelt en bewaakt.

Roos van Geffen: 'Leib legt een oerdrift bloot die raakt aan de essentie van mens zijn; door een ander lichaam écht te voelen, je weer meer jezelf te voelen. De titel refereert aan het levende lichaam waarmee je de wereld ervaart.'

Mede mogelijk gemaakt door Mondriaan Fonds.

Synapse pathway

9

2023
Silvana Hurtado-Dianderas

Synapse Pathway is een zelfonderzoek van Silvana Hurtado-Dianderas via haar eigen ervaringen met ADHD en PTSS. Net zoals in de hersenen de cellen met elkaar verbonden zijn door synapsen die de communicatie sturen, legt ADHD ook eigen communicatiebanen aan. Dit brengt specifieke uitdagingen met zich mee, maar heeft ook sterke kanten.

De installatie is opgedeeld in drie interactieve ruimtes waar je de neurodivergente eigenheid van het brein van deze kunstenaar kunt verkennen.

In de eerste ruimte zijn de muren behangen met een grote mind map, een weerspiegeling van Hurtado-Dianderas' onderzoek en gedachten tijdens haar residentie in Buitenplaats Doornburgh. Zo krijg je een inkijkje in het unieke denkproces van de maker en haar manier om hierin structuur aan te brengen.

De tweede ruimte is ontworpen als plek om troost te bieden bij gedachten en uitspraken die angstig maken. Er liggen hier zachte, uitnodigende kleden met daarop enkele van die uitspraken. Ze zijn bedoeld om ermee te knuffelen en spelen.

Het derde deel is Handle with Care, een videokunstwerk dat de gedachten prikkelt. De video benadrukt de handen van de kunstenaar en hoe belangrijk deze voor haar zijn om uitdrukking te geven aan haar neurodiverse zelf.

I.s.m. Daniela Schoorl, Maike Moll, Jack Garay Arauzo, Adrián León. Deze installatie is mede mogelijk gemaakt door Stichting Stokroos.

Totem for mankind

11 2021
Margriet van Breevoort

De mens wordt aan alle kanten ingekapseld door regels, wetten en organisatiestructuren. Deze hebben we hard nodig om vat te krijgen op de chaotische wereld om ons heen. Ongeremde groei en efficiëntie is het grootste goed, zo lijkt het.

Het beeld Totem for mankind is een installatie bestaande uit rechthoekige mensfiguren. Deze futuristische mens is in zoverre geëvolueerd dat hij door het categoriseren en structureren letterlijk vierkant is geworden. Naast en op elkaar gestapeld is hij het toppunt geworden van efficiëntie.

De palen met geblokte mensen roepen associaties op met totempalen en verafgoding. Wij zijn tenslotte de climax van de evolutie, toch?

Prikkellab

12 2023
Deanne Spek

In het Prikkellab maak je kennis met alle acht je zintuigen. Ja, er zijn acht zintuigen waarmee je alle prikkels uit de binnen- en buitenwereld ervaart. De vijf zintuigen waar we doorgaans mee bekend zijn (horen, zien, voelen, ruiken en proeven) en drie waarover we vaak minder weten, maar die juist heel bepalend zijn voor onze waarneming en de manier waarop we prikkels verwerken: de interne zintuigen.

Dat verwerken van prikkels uit de binnen- en buitenwereld gaat niet bij iedereen op dezelfde manier. Ieder mens kan op elk zintuig zowel overgevoelig als ondergevoelig zijn.

Hoe is dat bij jou?

Test jezelf in het lab en gebruik je eigen ervaringen om de wand te vullen met tools en tips. Wat zou jou (of iemand die je kent) kunnen helpen (beter) met prikkels om te gaan?

Deze installatie is mede mogelijk gemaakt door MediSense.

11

12

Lichtgang

13 2023
Boukje Schweigman &
Johannes Bellinkx

Wanneer we kijken, dan kijken we met onze ogen. Het beeld van de buitenwereld wordt via ons oog in ons brein afgemaakt. Dit is een complex proces: visuele input wordt eerst vertaald en geïnterpreteerd en dan pas 'zien' wij een beeld. Deze (re) constructie vindt grotendeels buiten ons bewustzijn plaats. Beelden komen bijvoorbeeld ondersteboven op ons netvlies terecht, maar wij zien ze rechtop dankzij ons brein. En een film bestaat uit 24 stilstaande frames per seconde, maar we zien het als een vloeiende beweging. Dit 'construeren' gaat soms door, ook als er niets meer te zien is.

Lichtgang speelt met de grens tussen datgene wat onze ogen zien en met datgene wat ons waarnemingsorgaan construeert. Waar houdt de werkelijkheid op en begint de inbeelding?

Om de ervaring ultiem te kunnen beleven, vragen we je de instructies bij dit werk op te volgen. Niet geschikt voor mensen met epilepsie, betreden op eigen risico.

Signal

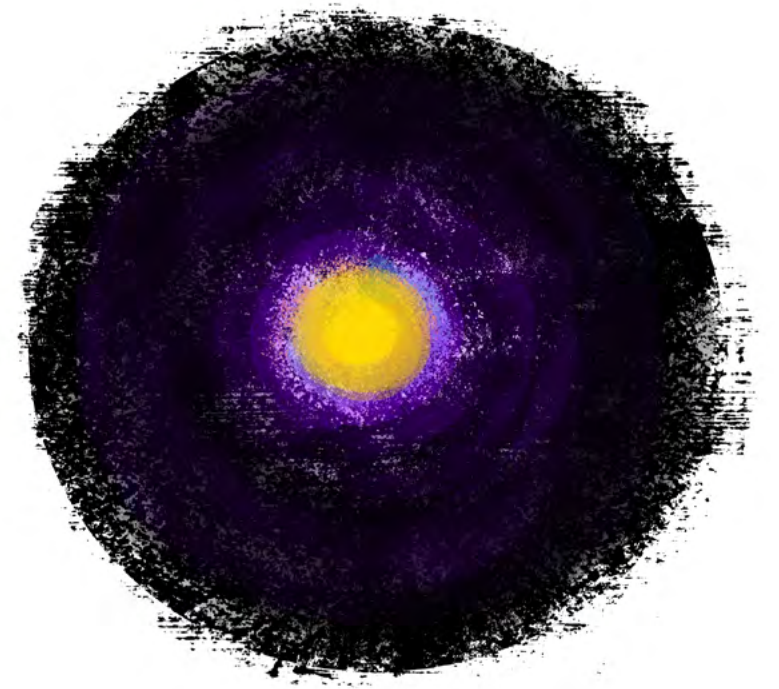
14 2023
Molly Palmer

Signal verkent de reikwijdte van de menselijke waarneming, zowel binnen de werkelijkheid zoals we die kennen als daarbuiten. Het onderzoek voor dit kunstwerk werd gedaan met deelnemers bij wie de waarneming is veranderd, door bijvoorbeeld trauma, of die atypisch waarnemen door ADHD, autisme of bipolairiteit.

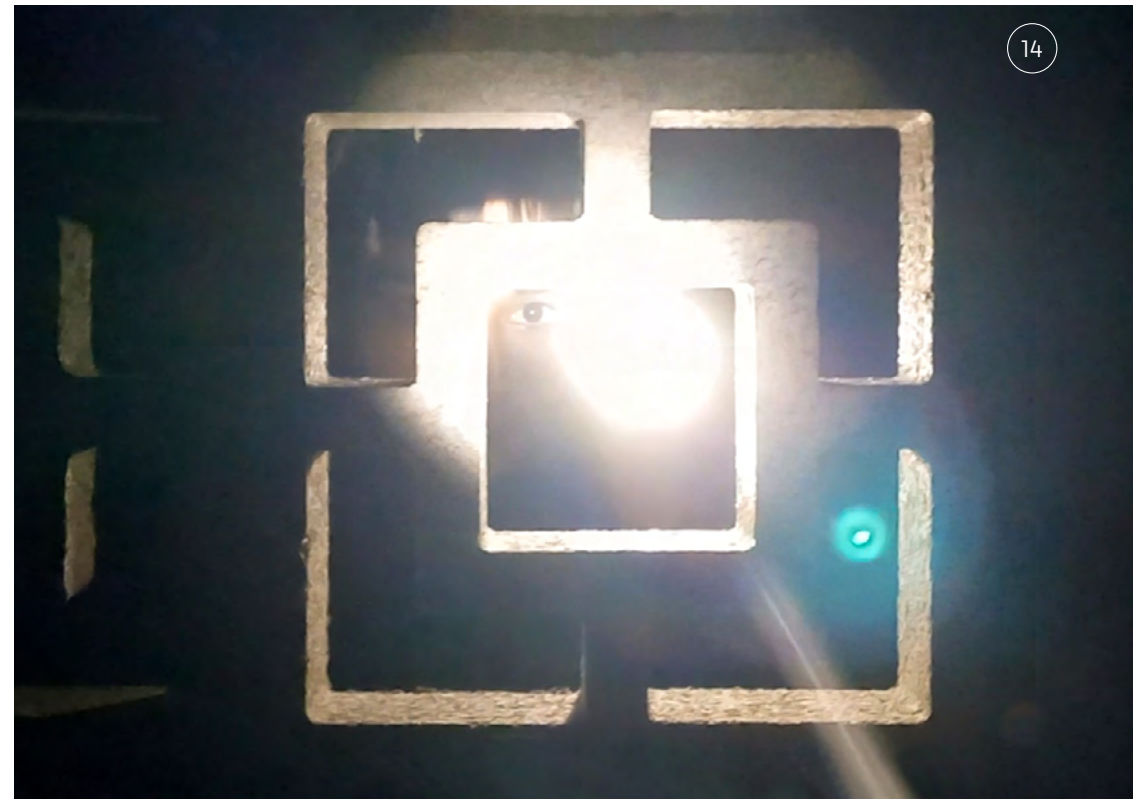
Verschuivingen tussen de werkelijkheid zoals we die kennen en nieuwe interpretaties daarvan werpen licht op bepaalde lagen in het bestaan die er wel zijn, maar waar we geen verklaring voor hebben.

Signal werd geïnspireerd door het voormalige klooster en speelt met de principes van het 'plastische getal'. De deelnemers onderzochten de geometrie die ontstaat door het gebruik van deze verhoudingen. Door nauwkeurig te kijken en luisteren komen er ruimtes en contrasten tevoorschijn, als geheime tunnels. Signal belicht de momenten waarop dat onverwacht gebeurt, wanneer de sluier van de werkelijkheid net genoeg opwaait om een glimp op te vangen van wat daarachter verborgen ligt.

Signal werd gemaakt i.s.m. Sancha Meca Castro, Lukas Heistenger, cast en crew en ondersteund door BudgetCam.

13

14

Essay

Technologie als spiegel van de perceptie

Odile van Stuijvenberg,
bio-eticus en resident
op Buitenplaats Doornburgh

Waar het binnen het project Prikkel vaak gaat over het fenomeen van overprikkeling was daar hier op het bankje op Buitenplaats Doornburgh geen sprake van. Ik was hier een maand in residentie als welkome aanvulling op mijn promotieonderzoek naar de ethische aspecten van hersenimplantaten die gebruik maken van kunstmatige intelligentie. Waar dit hightech onderwerp en dit wat verweerde bankje op het historische Doornburgh in eerste instantie niet veel met elkaar te maken leken te hebben, vond ik toch een parallel.

De stilte die ik hier minuten eerder ervaarde leek namelijk te verdwijnen zonder dat er iets veranderd was. Ik hoorde een vogel, een merel. Toch zeker twee, of drie.

Een andere vogel die ik niet kon plaatsen en het zacht kraken van bladeren op de grond achter het bankje. Vast een musje op zoek naar eten, of een ander scharrelend dier. Dan het geluid van de specht, dat steeds anders klinkt afhankelijk van de boom waartegen hij tikt. Met een lichte ergernis hoorde ik toen ook de auto's die voorbijgingen aan de andere kant van de Vecht en tot slot in de verte een zaag en een opstartende grasmaaier. Waar geluid eerst nog afwezig leek, was het er nu in overvloed. Ik realiseerde me hoeveel moois ik zojuist had gemist door het als ruis te beschouwen en tegelijkertijd vroeg ik mij af of de auto's en de grasmaaier geen ruis hadden kunnen blijven. Dit riep de vraag op: 'Wat is nou eigenlijk ruis, en waarom?' Het is deze vraag die het verweerde bankje verbindt met de ontwikkeling van kunstmatige zintuigen en een aanzet doet tot een van de vele ethische vraagstukken die hierbij komen kijken.

Wat wij ervaren als ruis blijkt af te hangen van verschillende elementen. Zo kunnen zintuiglijke prikkels bij vrijwel iedereen de veroordeling tot ruis ontspringen door bijvoorbeeld fel en hard te zijn. Nooddiensten met zwaailichten en sirenes maken hier gebruik van. Aanvullend heeft wat wij als individuen beschouwen als ruis ook te maken met subjectieve elementen, zoals het doel waarmee iemand luistert, diens voorkeuren, voorgaande ervaringen en onbewuste bias. Samen vormen deze elementen een soort persoonlijk prikkelfilter.

Het is een deel van deze natuurlijke filterfunctie die ontbreekt bij doven en zeer slechthorenden die gebruik maken van een cochleair implantaat (CI). Een apparaat dat kunstmatig gehoor creëert door geluid op te nemen, het om te zetten in kleine elektrische signalen en die via het implantaat direct de gehoorzenuw in te sturen. Hoewel het CI redelijk goed gehoor kan teruggeven, hebben gebruikers het moeilijk in drukke ruimtes met veel geluiden, zoals op een feest met muziek. Het is dan lastig ruis en gewenst geluid van elkaar te onderscheiden en overprikkeling ligt op de loer.

Met behulp van kunstmatige intelligentie willen onderzoekers deze apparaten leren dit onderscheid beter te kunnen maken: nieuwe software zou deze filterfunctie kunnen invullen. Een prachtig project, maar wel een dat ons vraagt te bedenken wat we het apparaat dan precies willen leren. Nabootsen van de natuurlijke prikkelfilter lijkt in eerste instantie het

streven. Echter, deze technologie biedt ons ook de mogelijkheid andere keuzes te maken.

Hoewel we vaak dankbaar gebruik maken van onze prikkelfilter, kent deze ook een andere kant. Een bekend verschijnsel is bijvoorbeeld dat lagere en zwaardere stemmen in groepen meer aandacht trekken dan hogere stemmen. Is dit een sociaal construct wat mannen in onze samenleving een voordeel geeft boven de vaak hogere vrouwenstem? Daarnaast zullen velen, wellicht schoorvoetend, (h) erkennen meer op te letten bij het horen van een andere taal of accent. Ongeacht of zulke verschijnselen biologisch bepaald zijn of door sociaal-maatschappelijke factoren ontstaan, kunnen wij ons afvragen of zij moreel wenselijk zijn. Het filter is namelijk bepalend voor wat je hoort, maar ook voor wie er gehoord wordt.

Waar we ons vaak niet bewust zijn van dergelijke natuurlijke filters en ook maar beperkt controle hierover hebben, ligt het in de toekomst misschien binnen ons bereik deze filters zelf vorm te geven. De ontwikkeling van een kunstmatige prikkelfilter dwingt ons in de spiegel te kijken en keuzes te maken.

Wat zouden wij willen leren van de filters in onze zintuigen? Of anders gesteld: Als u mocht kiezen wat wel en niet ruis was, wat koos u dan?

Ik kies dan de grasmaaier.

Agenda

2023

19 oktober

08:30 - 10:00

Prikkelarme bezoeken; speciale openstelling buiten reguliere openingstijden voor volwassenen en kinderen die behoefte hebben aan een prikkelarm bezoek.

21 oktober

14:00 - 15:00

Walk & Talk; een gids en een kunstenaar nemen je mee door de tentoonstelling.

3 november

19:30 - 21:00

Prikkeltalk; een semi-interactieve lezing met als onderwerp 'Zijn we collectief overprikkeld?' Met o.a. Mark Mieras.

15 november

08:30 - 10:00

Prikkelarme bezoeken.

18 november

13:00 - 17:00

Prikkelworkshop; een fysieke en informatieve workshop over prikkelverwerking door theatermaker Boukje Schweigman en wetenschapper Anouk Keizer.

23 november

10:00 - 17:00

Prikkelsymposium Transdisciplinaire Co-creatie door het Lectoraat Expanding Artistic Practices (HKU).

8 december

19:30 - 21:00

Prikkeltalk; een semi-interactieve lezing met als onderwerp 'Jongeren over prikkel(d)'. Met o.a. Monique Thoonsen.

22 december

08:30 - 10:00

Prikkelarme bezoeken.

2024

6 januari

14:00 - 15:00

Walk & Talk; een gids en een kunstenaar nemen je mee door de tentoonstelling.

Reserveer je ticket op

buitenplaatsdoornburgh.nl/agenda

Prikkel educatie

Prikkelworkshop voortgezet onderwijs
Theatergezelschap Schweigman& biedt het hele jaar door Prikkelworkshops aan voor leerlingen in klasverband. Tijdens de workshop kruipen leerlingen - middels verschillende theateroefeningen - in de huid van iemand met een hoge of juist een lage prikkeldrempel en ervaren hoe het is als prikkels heel hard of juist nauwelijks binnenkomen. Ze onderzoeken prikkelverwerking waarbij alle acht de zintuigen aan bod komen.

Klassen zijn welkom bij de tentoonstelling te bezoeken.
Voor meer informatie: schweigman.org/educatie

Jongerenproject Prikkel

Als we het over prikkelverwerking, prikkels en overprikkeling hebben, gaat het al snel over hoe dit moet zijn voor jongeren. Anemone Oostvriesland, theaterdocent en educatiemaker bij Schweigman&, vond het belangrijk om het hierover mét jongeren te hebben en niet alleen óver ze te spreken. Hoe beleven zij hun dagelijks leven op school, thuis, bij sportclubs en andere activiteiten? Tijdens haar onderzoek werkte ze met een groepje (neurodiverse) jongeren. Zij leerden hoe prikkelverwerking bij henzelf en bij anderen werkt en kregen daardoor handvatten om situaties te begrijpen en zich daartoe te kunnen verhouden.

Tijdens de Prikkeltalk op 8 december gaan we met hen in gesprek over hoe zij de wereld beleven.

De verdieping

Wil je meer weten over het onderzoek dat ten grondslag ligt aan de tentoonstelling en het project Prikkel?

Blader in de hal door de boeken die de kunstenaars en wetenschappers van Prikkel hebben geïnspireerd.

Luister in de tentoonstelling naar fragmenten uit de Prikkelpodcast en ontdek in deze gesprekken met een (neuro)diverse groep podcastgasten hoe iedereen de wereld anders beleeft.

Op onze website is nog meer verdieping te vinden, zoals de volledige Prikkelpodcastserie, een boeken- en bronnenlijst, meer informatie over en videoportretten van de kunstenaars en wetenschappers die vertegenwoordigd zijn in de tentoonstelling en een test om te onderzoeken hoe jouw prikkelfilter werkt.

[buitenplaatsdoornburgh.nl/
prikkel-de-verdieping](http://buitenplaatsdoornburgh.nl/prikkel-de-verdieping)

Prikkel werd gemaakt door

De werken in de tentoonstelling zijn gecreëerd tijdens de residenties van de kunstenaars, wetenschappers en theatermakers op Buitenplaats Doornburgh. Het werk van Shertise Solano en Margriet van Breevoort is hier in bruikleen toegevoegd. Voor meer info over de residenten, ga naar buitenplaatsdoornburgh.nl/residenties

Johannes Bellinkx

Johannes Bellinkx is opgeleid als sociaal geograaf en fysiek performer. Zijn werk balanceert tussen performance, live cinema, beeldende kunst en geluidskunst. johannesbellinkx.com en soap-it.eu

Margriet van Breevoort

Margriet van Breevoort is beeldend kunstenaar. In haar werk legt ze graag de nadruk op een netwerk van tegenstellingen tussen mens en natuur, het organische en het technologische. margrietvanbreevoort.com

Roos van Geffen

Roos van Geffen is beeldend kunstenaar en werkt met video, installatie en fotografie. De centrale vraag in haar kunstpraktijk is: Wat betekent het om mens te zijn? roosvangeffen.com

Silvana Hurtado-Dianderas

Silvana Hurtado-Dianderas is beeldend kunstenaar en maakt interactieve installaties die uitnodigen om op onverwachte manieren gebruik te maken van je zintuigen. silvanahurtd.com

Vinny Jones

Vinny Jones is beeldend kunstenaar en maker van immersieve lichtinstallaties. Zij gebruikt licht om een fysieke of emotionele ruimte te creëren die de kijker dichter bij de wereld van de voorstelling brengt. vinnyjones.com

Anouk Keizer

Anouk Keizer is als wetenschappelijk onderzoeker verbonden aan de Universiteit Utrecht. Haar onderzoek richt zich op het effect van sociale aanraking op mentaal welzijn in gezonde en psychiatrische populaties. anoukkeizer.com

Molly Palmer

Molly Palmer werkt in film, beeldende kunst en choreografie. Haar werk laat ons een stap opzij zetten, parallelle werelden in, waar ze ons de mogelijkheid geeft om de complexiteit en de absurditeit van het mens-zijn onder de loep te nemen en opnieuw te waarderen. mollypalmer.net

Boukje Schweigman

Boukje Schweigman is regisseur en artistiek leider van Schweigman&. In woordeloze voorstellingen creëert ze een setting waarin wordt gespeeld met de waarneming en zintuigen zachtmoedig ontregeld worden.

schweigman.org

Deanne Spek

Deanne Spek is (industriële) ontwerper. In haar werk combineert ze haar kennis op het gebied van design met persoonlijke ervaringen om mensen met een atypische prikkelverwerking te ondersteunen.

Shertise Solano

Shertise Solano is multimedia kunstenaar en maakt collages en schilderijen, maar ook stop-motion films en objecten. In haar werk creëert ze een magische wereld, voorbij de tastbare, alledaagse werkelijkheid.

Odile van Stuijvenberg

Odile van Stuijvenberg is bio-ethicus en doet onderzoek naar kunstmatige sensorische prikkelverwerking - zoals met behulp van protheses en implantaten - en de ethische vraagstukken daaromtrent aan de faculteit Medical Humanities van het UMC Utrecht.

Navoord

Aanvankelijk was de aanleiding om me te verdiepen in de thematiek van Prikkel mijn oudste dochter, die worstelt met een sensorische integratiestoornis. Zij beleeft de wereld totaal anders dan ikzelf en ik wist niet altijd om te gaan met haar onverstaanbare gedrag.

Anneke Groot gaf mij handvatten om mijn dochter beter te begrijpen in haar boek 'Neurospeciale kinderen begrijpen en begeleiden'. Zij laat zien dat veel gedragsproblemen eigenlijk slimme prikkelregulaties zijn, die noodzakelijk zijn voor het kind zelf. Door haar boek ben ik gaan begrijpen hoe alle 8 zintuigen met elkaar samenwerken. Er zijn veel overeenkomsten met de uitdagingen van mensen met autisme, AD(H)D of dyslexie als het gaat om prikkelverwerking. Ik vroeg me af hoe we toch al die neurodiverse labels moeten interpreteren en of we eigenlijk niet collectief overprikkelde zijn gezien de enorme hoeveelheid burn-outs.

Het onderwerp prikkelverwerking is een zeer persoonlijke, maar bovenal een maatschappelijke kwestie. Het stelt grote vraagstukken aan de kaak; hoe gaan we om met ons lichaam, wat is de norm en wat doen we als iemand zich hier niet aan wil of kan conformeren? Hoe langer ik me verdiep, hoe alles-omvattender het onderwerp blijkt te zijn.

Ik vind het van grote waarde dat we samen met Buitenplaats Doornburgh, HKU en UMC Utrecht een prachtige groep kunstenaars en wetenschappers bij elkaar hebben gebracht in het rijke onderzoek naar wat prikkelverwerking nu eigenlijk behelst, op zowel lichamelijk, maatschappelijk als filosofisch niveau. We zijn trots op de tentoonstelling Prikkel. Het onderwerp blijft ons intens verwonderen en krijgt dus zeker nog een vervolg in de toekomst.

Schweigman& gaat door met het ontwikkelen van workshops, schoolvoorstellingen en immersieve installaties welke de komende seizoenen op festivals te bezoeken zijn. Het is onze missie om het Huis van de Zintuigen te realiseren, waarin we samen met partners een expertisecentrum van de sensorische beleving willen huisvesten. Onze deuren staan open: voelt u of uw organisatie zich geroepen om met ons mee te bouwen aan deze toekomst, neem dan contact met ons op via info@schweigman.org of kijk voor meer informatie op www.schweigman.org.

Boukje Schweigman
Artistiek leider Schweigman&

Colofon

Prikkel is tot stand gekomen door een samenwerking tussen Schweigman&, Buitenplaats Doornburgh, HKU Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU).

Initiatief en projectleiding

Schweigman&

Kernteam

Nirav Christophe, Joanna van Dorp, Stefan van Geelen, Henny Dörr, Puck Mathot, Megan Milota, Boukje Schweigman

Curatorship

Joanna van Dorp en Boukje Schweigman

Tentoonstellingsontwerp en grafische vormgeving

HOAX

Vertaling

Wendy Lubberding / Wendy Translates

Productie tentoonstelling

Jurr van Diggele, Markus Eeftinck Schattenkerk, Lise van den Hout, Michiel Beumer, Lonneke Cuppen, Jan Damen, Marcel Kronenburg, Sonia Verdiesen, Thijs Verschoor, Thijs Wieman, Iwan van Wijk

Verdieping en educatie

Elise de Leede, Megan Milota, Anemone Oostvriesland, Boukje Schweigman en Sara Lisa Verbrugge

Marketing en communicatie

Dagmar Bokma en Amber Scheffers

Beeld

Koos Breukel, Cultuurhuis de Brakke Grond, Roos van Geffen, Gerhard Hof, Lize Kraan, Bas Köhler, Janna Norder, Amber Scheffers en Thomas de Wit.

Met dank aan alle sprekers van de Prikkeltalks, alle gasten van de Prikkelpodcast, SoAP Maastricht, Universiteit Utrecht, Rachel Feuchtwang, 'n More productions, Restaurant De Maaltuin, alle medewerkers, besturen en vrijwilligers van Buitenplaats Doornburgh, Schweigman&, HKU en UMC Utrecht en alle leverancier.

Prikkel kwam tot stand dankzij genereuze steun van Cultuur Innovatiefonds, KF Heinfonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Pauwhof Fonds, Cultuurfonds Stichtse Vecht en Fentener van Vlissingenfonds.

Schweigman& ontvangt structurele subsidie van Fonds Podiumkunsten en Gemeente Utrecht.

Stichting Buitenplaats Doornburgh wordt ondersteund door MeyerBergman Erfgoed Groep.

